

Informatievaardig wo bij de Universiteitsbib

Bij de UB van de Erasmus Universiteit vormen bibliotheekinstructies een steeds groter deel van het werk van vakreferenten en informatie-intermediairs. Vanuit de faculteiten is er groeiende vraag naar op maat gemaakte cursussen. Met aparte financiering is er een nieuw contentmanagement-systeem gemaakt.

Alwien Ridder en Gusta Drenthe¹

Foto: Michael Lehman

De mogelijkheden voor het verkrijgen en verspreiden van wetenschappelijke informatie zijn explosief toegenomen. Aangezien het voor studenten steeds moeilijker wordt om daar grip op te krijgen heeft de UB een leerlijn² informatievaardigheden ontwikkeld. Deze bestaat uit algemene en vakspecifieke modules op verschillende niveaus, die gedurende de hele opleiding gevolgd kunnen worden: zowel een eenvoudige kennismaking met diverse bibliotheekfaciliteiten zoals de catalogus, als een meer theoretische module over de ins en outs van wetenschappelijk publiceren. Op deze manier ontwikkelen studenten inzicht in de beschikbare wetenschappelijke informatie; ook leren zij efficiënter zoeken naar literatuur.

‘Uit reacties bleek dat de cursussen en de teksten daarin te lang waren en te veel informatie bevatten’

De faculteiten streven ernaar de modules te koppelen aan het reguliere curriculum van hun opleidingen, zodat de verworven vaardigheden direct in praktijk kunnen worden gebracht; bijvoorbeeld bij een leeronderzoek, scriptie, bachelortoets, master thesis of onderzoeksvorstel. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met docenten en onderwijscoördinatoren van alle faculteiten.

Doel van de leerlijn is dat de student:³

- > in staat is om de omvang en aard van een gegeven informatieprobleem vast te stellen;
- > inzicht heeft in de diverse verwijzende bronnen waarbinnen hij/zij relevante informatie kan zoeken;
- > in staat is systematisch te zoeken door het toepassen van relevante zoektechnieken;
- > in staat is gevonden informatie te lokaliseren en verwerven;
- > de gevonden informatie en verwijzende bronnen kritisch kan evalueren en op basis hiervan de zoekactie verder kan bijstellen;
- > de gevonden informatie effectief kan verwerken om een bepaalde doelstelling te halen;
- > inzicht heeft in de economische, juridische en sociale aspecten van het gebruik van informatie en informatie ethisch verantwoord en legaal gebruikt.

Exit Blackboard

Vier jaar geleden verscheen in InformatieProfessional een artikel⁴ over de eerste digitale cursus Informatievaardigheden die de UB had ontwikkeld in het kader van het EUR-breed beleidsplan *SamenWerken aan ICT*.⁵ Deze cursus werd aangeboden in Blackboard. Steeds meer faculteiten verzochten om een dergelijke cursus. Uiteindelijk ontwikkelde en onderhield de Universiteitsbibliotheek er zeven.

In de praktijk bleek het onderhoud zeer bewerkelijk. Veel teksten kwamen in alle cursussen terug en één tekstwijziging betekende dat alle cursussen moesten worden aangepast. Dat vergt in Blackboard nogal wat stappen. Uit reacties tijdens de bijbehorende colleges bleek ook dat de cursussen en de teksten daarin te lang waren en te veel informatie bevatten. De Universiteitsbibliotheek besloot op grond daarvan een nieuw systeem te laten ontwerpen voor het beheer van de cursussen, teneinde het onderhoud te optimaliseren en de lange Blackboardcursussen op te splitsen in kortere modules. Daarom is ervoor gekozen de inhoud van de modules onder te brengen in een contentmanagementsysteem (cms).

orden liotheek

Een nieuw CMS

Omdat het standaard cms van de EUR op dat moment niet aan onze wensen kon voldoen, werd voor een externe partner gekozen. Het bureau Hic&Nunc⁶ ontwikkelde daarop voor de Universiteitsbibliotheek het webgebaseerde cms. Dit bureau had al eerder met positief resultaat een cms voor de bibliotheek ontwikkeld.

Het grote voordeel van het beheer door middel van het cms is dat alle verschillende elementen die in de modules worden gebruikt, op één plaats worden bewaard en op één plaats te wijzigen zijn. Uit alle in het cms ingevoerde elementen kunnen vervolgens modules op maat worden samengesteld. Momenteel biedt de UB vier algemene en één meer vakspecifieke module aan in het Nederlands en Engels:

- > *Maak kennis met de UB.* Basismodule met informatie over het lenen en reserveren van boeken, het vinden van tijdschriften en ook: wat als je iets *niet* kunt vinden.
- > *Verwijzen en citeren.* Alles over het goed verwijzen en citeren in gedrukte en elektronische wetenschappelijke teksten, en welke hulpmiddelen daarbij beschikbaar zijn.

- > *Wetenschappelijk publiceren.* Ins en outs van (nieuwe) vormen van wetenschappelijk publiceren.
- > *Zoeken op internet.* Over de kwaliteit van internetbronnen, met tips voor zoekmachines en onderwerpsguides.
- > *Wetenschappelijke informatie zoeken / sociale wetenschappen.* Hoe vind je wetenschappelijke informatie en hoe selecteer en evalueer je zoekresultaten?

Werkwijze

Het projectteam bestaat uit één vakreferent (coördinator) en vier informatie-intermediairs, ondersteund door de webmaster van de UB. Zij hebben de bestaande Blackboardcursussen na een grondige redactie opgedeeld in kleine paragrafen en hoofdstukken en ingevoerd in het cms. Het cms is geordend naar de verschillende elementen die in de modules worden gebruikt: tekst, media (afbeeldingen, screendumps, demonstratiefilms, logo's, stappenplannen), url's, Flash-mouseovers en visitekaartjes (zie afbeelding op p. 17).

Aan de elementen kunnen metadata worden toegekend, zodat er makkelijk in het cms gezocht kan worden (zie afbeelding op p. 17). Ze zijn voorzien van *alt-tags*

met specifieke informatie over dat element. De menustructuur is makkelijk te wijzigen (zie afbeelding op p. 17). Voor het maken van de Flash-mouseovers hebben de leden van het informatievaardigheidenteam een korte cursus gevolgd. Voor het maken van de demonstratiefilmpjes is eenvoudige software gekocht: Macromedia Captivate.

Na deze eerste fase van elementen invoeren in het cms zijn de modules samengesteld. Daarbij hebben we ons steeds voor ogen gehouden de navigatie binnen de modules zo eenvoudig mogelijk te maken zodat gebruikers niet kunnen verdwalen. Er is dus naar gestreefd de modules maar één niveau diep te maken. Ook was een eis dat de modules een eenvoudige struc-

‘Het nieuwe cms biedt als voordeel dat alle elementen op één plaats worden bewaard en op één plaats te wijzigen zijn’

Overzicht van ingezette middelen

Aantal uren in 2005	Werkzaamheden
Coördinator: 180 uur	> nieuwe teksten schrijven
Webmaster: 50 uur	> oude cursusteksten herschrijven en in logische eenheden opdelen
Informatie-intermediairs: 220 uur	> teksten redigeren
	> invoeren in cms
	> cms testen
	> overleg met systeemontwerper, webcoördinator, docenten
	> filmpjes en mouseovers maken
	> controleren en redigeren van de Engelse vertaling (nog 40 uur in 2006)
	> presentaties geven aan UB-collega's en op faculteiten

Verdere kosten	
Bouwen cms:	ca € 17.000 (incl. btw)
Aanpassingen en uitbreidingen:	ca € 4.400
Serverhosting:	€ 2.552
Vertaling	€ 6.000
Licenties op Flash, Captivate en Visio	ca € 1000

tuur moesten krijgen: aan de linkerkant op het beeldscherm is steeds de inhoudsopgave van de module te zien (zie afbeelding op p. 17). Er kan non-lineair door een module worden gebladerd. De cursist hoeft weinig te scrollen en om de levendigheid op het scherm te vergroten zijn er verschillende elementen gebruikt. Voorbeelden hiervan zijn mouseovers die zijn gemaakt van bijvoorbeeld het ontcijferen van een bibliografische beschrijving (zie afbeelding op p. 17).

Financiering

Het project is gefinancierd uit de zoge-

naamde EURlib-gelden, een financieringsbron bestemd voor het inrichten van de elektronische leeromgeving van de EUR (zie ook noot 5). Omdat bij zo'n project wordt tijdgeschreven zijn de uiteindelijke kosten duidelijk (zie bovenstaand kader). Met ingang van 2006 zijn de werkzaamheden structureel onderdeel geworden van het reguliere takenpakket van de projectteamleden.

Evaluatie

Het hele traject van het ontwerpen van het cms, het invoeren van alle elementen en het vertalen daarvan, en het structureren

en samenstellen van de modules heeft ongeveer een jaar geduurd. In de eerste planning was een ruwe schatting gemaakt van acht maanden. Het omzetten van de bestaande Blackboardcursussen naar korte elementen bleek echter meer tijd in beslag te nemen dan voorzien. Tevens bleek het veel tijd te kosten om de metadata helder te formuleren en de elementen een duidelijke naam te geven. In de loop van het traject zijn er aanpassingen gedaan aan het cms, omdat gaandeweg steeds duidelijker werd op welke punten het gebruikersvriendelijker kon worden gemaakt.

De Engelse vertaling is uitbesteed aan een extern vertaalbureau. Hierdoor zijn de kosten gestegen. Achteraf bleek het bovendien noodzakelijk veel teksten alsnog te herzien.

Het werken met een systeem in ontwikkeling heeft als voordeel gehad dat alles op maat kon worden gemaakt. Als nadeel is ervaren dat het uitdenken van wensen en testen van het systeem veel tijd kostte.

De toekomst

De modules worden op dit moment volop ingezet in het onderwijs. De eerste reacties op de opzet zijn zeer positief; opmerkingen die worden gemaakt hebben meestal betrekking op de inhoud. Onder tussen worden alle vakspecifieke modules ingevoerd in het cms. Er zijn ook al weer updates nodig en er komen nieuwe modules: zowel vakspecifieke onderdelen

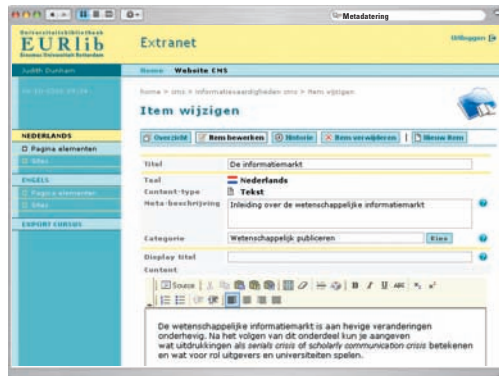
Een paar reacties van...

studenten	docenten
Module 'Maak kennis met de UB': opzet in het algemeen zeer goed beoordeeld. 'Het was zeker noodzakelijk dit te leren, dus ik had er dan ook wel wat aan. Wat mij echter wel opvalt is dat er denk ik van een te geringe basis van onze kant wordt uitgegaan'.	<i>Dr. Peter Mascini (sociologie)</i> 'De cursussen zien er goed en leerzaam uit. Leuk zijn bijvoorbeeld ook de instructiefilmpjes. Een suggestie: ga nog wat dieper in op het onderdeel relevantie. Dat lijkt mij een uiterst belangrijk onderwerp. Zeker gezien de enorme verscheidenheid aan bronnen die de revue passeren'.
'De opzet vind ik zeer overzichtelijk, makkelijk te manoevreren'.	<i>Prof.dr. Marise Born (psychologie)</i> Heeft vooral naar 'Wetenschappelijk publiceren' gekeken. Zeer te spreken over de modulaire opzet, vindt dat deze cursussen op zoveel mogelijk plekken zichtbaar moet worden op de website van de EUR en van Psy-Web. Samenhang tussen tekst en illustraties moet hier en daar beter. Een illustratie moet niet meer vragen oproepen dan worden behandeld in de cursus.
Drie studenten hebben aangegeven mee te willen denken over de verdere ontwikkeling van de modules.	<i>Drs. Margriet Ackermann (schrijfvaardigheidsonderwijs psychologie, nu werkzaam bij Risbo Contract Research)</i> 'Ik vind het er over het algemeen erg mooi uitzien. Vooral de simulaties over zoeken in de UB naar boeken en tijdschriften. Erg verhelderend'.
	<i>Dr. Bram Peper (sociologie)</i> Benadrukt het belang van goed verwijzen en citeren. Wil veel meer aandacht voor het aankweken van een academische attitude en beschouwt de rol van informatievaardigheden daarbij als essentieel. Ook wil hij de cursussen zichtbaar aanbieden via alle mogelijk EUR-webkanalen.

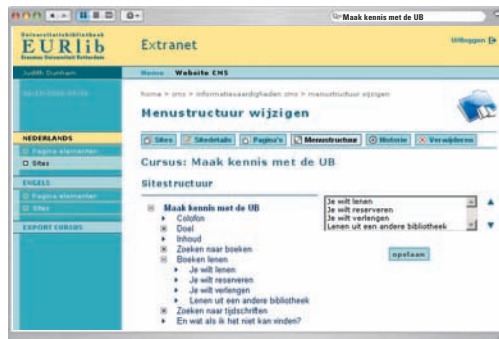
Overzicht elementen in cms met het uitgeklapte onderdeel Media

Voorbeeld van metadatering

Voorbeeld van het wijzigen van de menustructuur van een onderdeel in de module Maak kennis met de UB

'Voorkant' van de module Wetenschappelijk publiceren

Voorbeeld van een mouseover in de basismodule Maak kennis met de UB

als meer specialistische modules voor masterstudenten en aio's. Het opzetten van dit soort innovatieve diensten kan eigenlijk alleen op projectbasis, met extra financiering. De tijd die aan onderhoud en uitbouw besteed wordt, moet echter niet worden onderschat! Dit doen we nu binnen de grenzen van beschikbare menskracht en met eigen middelen, maar het zou eigenlijk formatief moeten worden geregeld. <

Bekijk de modules op: <http://courses.eurlib.nl> of via: <http://www.eur.nl/ub/nederlands/instructies>

Drs. Alwien Ridder is informatie-intermediar bij de UB van de Erasmus Universiteit. Drs. Gusta Drenthe is coördinator en vakreferent bij de UB-EUR.

Noten

- 1] Dit artikel is totstandgekomen in samenwerking met het hele projectteam, bestaande uit drs. Alwien Ridder, drs. Judith Dunham, drs. Isabelle Heyvaert en Mariëtte van de Poll (allen informatie-intermediar van de UB-EUR) en drs. Gusta Drenthe (coördinator, vakreferent UB-EUR).
- 2] Onder een leerlijn verstaan wij hier een modulaire opbouw van leerstofonderdelen gekoppeld aan het curriculum van een bepaalde opleiding.
- 3] Deze doelstellingen zijn gebaseerd op de inmiddels in brede kring overgenomen standaarden van de Association of College and Research Libraries.
- 4] Drenthe, Gusta en Jantiene van Elk (2002) Een digitale cursus wetenschappelijke informatievaardigheden. In: *InformatieProfessional* vol. 6 nr. 9, pp. 26-30. Elektronisch beschikbaar via <http://igitur-archive.library.uu.nl/DARLIN/2005-0524-201622/DrentheP092002.pdf>
- 5] Zie <http://www.eurlib.nl>. Het project is op 23 november jl. afgesloten met het symposium *De bibliotheek en onderwijsinnovatie*.
- 6] Zie <http://www.hicetnunc.nl>.

‘Het opzetten van dit soort innovatieve diensten kan eigenlijk alleen op projectbasis’